

Z Jednoty filosofické

V akademickém roce 2015–2016 se na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, v posluchárně Katedry filozofie A 11, konaly tyto přednášky:

Prof. PhDr. Pavel Materna, CSc. (Oddělení logiky FLÚ AV ČR Praha)
Logická analýza přirozeného jazyka ve srovnání s pojmem sémantiky přirozeného jazyka

(5. října 2015)

Série logiků a filosofů usilujících o LANL (Logical analysis of Natural Language) řeší jiné problémy než filosofové nebo lingvisté zabývající se sémantikou přirozeného jazyka. Zásadní rozdíl: V LANL jde o nalezení logické nutnosti, které podléhají důležité vztahy mezi prvky jazykové struktury. Sémantikům jde o obecný popis jevů v sémantice jednotlivých jazyků nebo jevů společných různým jazykům nebo skupinám jazyků. I sémantici objevují zajímavé pravidelnosti, vycházejí však z jiných předpokladů o vztahu jazyka a významu (smyslu) než LANL. Úsilí o nalezení nutných vztahů v jazyce bylo napadeno známou Quineovou kritikou Carnapova pokusu. Quine popřel možnost definovat tu složku jazykového významu, kterou Frege nazval smyslem, a pokusil se nahradit logickou analýzu analýzou empirickou. Z jiných pozic se o totéž pokusil Wittgenstein („pozdní“), čímž byla zahájena opozice vůči LANL trvající dodnes (Brandom, Peregrin ad.). Autor ukazuje, že časté poznámky formulované touto opozicí na adresu LANL jsou buď prostě nedorozuměním (jde o různé problémy), nebo důsledkem filozofického pojetí jazyka, které je prostě neslučitelné s pojetím LANL. Příspěvek se o této problematice konfliktu dvou pojetí zmiňuje stručně a snaží se spíše o bližší charakteristiku práce LANL. Jsou proto zmíněny některé konkrétní ukázky řešení problému v LANL, je vysvětlen pojem hyperintenzionality a zmíněn česko-slovenský příspěvek k LANL (Tichého Transparentní intenzionální logika).

Doc. PhDr. BcA. Jiří Raclavský, Ph.D. (Katedra filozofie FF MU)

Cesta mezi Skyllou a Charybdou logické analýzy postojů přesvědčení
(19. října 2015)

Analýza postojů přesvědčení („belief attitudes“) patří ke klíčovým úkolům epistemologie, logiky i filozofie jazyka. Podle intenzionální (možnosvětové) sémantiky, jež má četné stoupence v řadách epistemických logiků,

agentovo přesvědčení je vztahem k propozici P. P je modelována jako možnosvětová propozice. V důsledku je každý agent tzv. implicitně přesvědčen o všech logických důsledcích P, je tedy logicky vševědoucí. Naproti tomu podle hyperintenzionální sémantiky je agent pojmán jako logický prostřáček, neboť žádného takového odvození není schopen – má vztah explicitně pouze k P, jež je modelována určitým hyperintenzionálním způsobem.

V přednášce předložím a obhájím jediný plauzibilní způsob, jak proplout mezi Skyllou a Charybdou, jež tyto nevyhovující, leč paradigmatické přístupy k postojům přesvědčení představují.

Doc. PhDr. Daniel Špelda, Ph.D. (Katedra filozofie FF MU)

Vši a Gulliver: Optická relativita v novověku

(2. listopadu 2015)

Swiftův román *Gulliverovy cesty* (1726) bývá většinou interpretován jako satirické dílo, jehož terčem byly sociální, kulturní a politické poměry. Někdy se však zapomíná na to, že některé aspekty jeho vyprávění odrážejí určitá témata, která se ve vědě a filosofii 17. století pojila s pozorováním mikroskopického světa i vesmíru pomocí optických přístrojů. Přednáška se pokusí představit část těchto debat, která se týkala relativity lidského smyslového vnímání a jejích důsledků pro antropologii. Cílem je ukázat, že Swift ve svém románu beletristicky vyjádřil epistemologický otřes způsobený zjištěním, že lidský pohled zobrazuje jen nepatrnou a kontingentní část skutečnosti – a ještě hůře, že ve světě nekonečného zvětšování a zmenšování neexistuje žádný privilegovaný pohled na skutečnost a že postavení člověka v kosmu je bezvýznamné a nahodilé. Cenou za rozvoj nového vědeckého poznání byla ztráta uchopení totality přírody, ztráta pocitu řádu a správné dispozice poměrů.

PhDr. Pavel Baran, CSc. (Katedra filozofie FF MU)

O situaci a významu humanitních věd v současném společenském diskurzu

(30. listopadu 2015)

prof. PhDr. Jan Zouhar, CSc. (Katedra filozofie FF MU)

J. F. Herbart a česká filozofie

(29. února 2016)

Herbartova filozofie byla střízlivá, věcná, se smyslem pro empirii a praxi, vyznačovala se nechutí ke spekulacím, odmítala německý klasický idealismus (zejména Hegela) a vracela se k předkantovské filozofii. V české filozofii měl herbartismus rozhodující vliv v 2. polovině 19. století, kdy jeho představitelé působili na pražské univerzitě (G. A. Lindner, Josef Dastich, Josef Durdík, Otakar Hostinský).

Doc. Mgr. Bohuslav Binka, Ph.D. (Katedra environmentálních studií FSS MU)

Filosofie a environmentální krize – neexistence Brazílie a její důsledky
(21. března 2016)

Mgr. Radim Bělohrad, Ph.D. (Katedra filozofie FF MU)

Meze sebekonstituce

(11. dubna 2016)

Přednáška se zaměří na tzv. subjektivní teorie osobní identity, podle kterých je osobní identita produktem lidské sebekonstituce. Představím tři současné teorie sebekonstituce a na základě textové evidence předložím dvě možné interpretace těchto teorií. Podle jedné interpretace poskytují tyto teorie kritérium tzv. numerické identity osob. Podle druhé jde o praktickou či morální identitu osob. Cílem přednášky je za prvé zpochybnit, že tyto teorie mohou poskytnout kritérium numerické identity, a ukázat, že je naopak musí předpokládat. Následně se pokusím ukázat, že tyto teorie ani neposkytují zajímavou definici praktické identity, protože nedokáží přijatelně zdůvodnit celou řadu našich postojů, které identitu předpokládají. Důsledkem těchto argumentů bude poznatek, že ani naše numerická identita, ani naše identita praktická není produktem sebekonstituce.

PhDr. Marek Picha, Ph.D. (Katedra filozofie FF MU)

Pravidla pro vedení rozumu optikou moderní teorie argumentace

(25. dubna 2016)

V první části přednášky uvedu Descartův spis *Pravidla pro vedení rozumu*. Nastíním karteziánskou vizi metody složenou z pravidel epistemologických (týkajících se vztahu mezi přesvědčeními a pravdou) i argumentačních (týkajících se vztahu mezi tvrzeními). Descartovy metodologické poznámky utřídím a ve druhé části budu komentovat se zřetelem k vybraným konceptům argumentační teorie. Jmenovitě hodlám věnovat pozornost Descartově představě publika, názorům na formální argumentaci, popíši jeho pojetí indukce a přehled usuzovacích schémat.